ГОЛОВНА > АНТИКОРУПЦІЯ

ВАКС НАБИРАЄ ТЕМП: ЩО ДОПОМОЖЕ ЗАКРІПИТИ ПРОГРЕС

ZN,UA Інфографіка Опитування читачів

08 вересня, 2026, 13:00

Поділитися
Додати ZN.UA як бажане джерело в Google

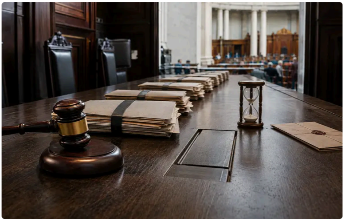

© Зображення згенеровано ШІ на запит ZN.UA

Автор
Андрій Боровик
виконавчий директор «Трансперенсі Інтернешнл Україна»

У вересні минає сім років від початку роботи Вищого антикорупційного суду України (ВАКС). І вперше за цей час кількість нерозглянутих справ у ВАКС не зросла, а дещо скоротилася. Масштаб зрушень поки що невеликий, але багаторічна динаміка вперше змінила напрямок.

Суд поступово вдосконалює роботу: дали результат одноособовий розгляд справ, кадрове посилення та активніше застосування угод з обвинуваченими. Але говорити про усталену тенденцію зарано.

Прогрес ВАКС можуть звести нанівець проблемні строки давності, процесуальні зловживання, непрозорість окремих угод і походження коштів, внесених як застави.

Частини цих проблем суд не може розв'язати самостійно — потрібні рішення парламенту, які роками відкладають. Тож важливо зрозуміти не лише те, що допомогло ВАКС набрати темп, а й що заважає перетворити перші позитивні результати на стійку тенденцію.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

Зеленський призначив 16 суддів до ВАКС та розблокував гроші ЄС

Звідки взявся цей позитив у цифрах

Найпоказовіше, на мою думку, не враження від самих цифр, а те, що за ними стоїть. Від самого старту роботи до ВАКС зайшли сотні справ, і роками залишок нерозглянутих справ невпинно зростав — зі 149 у 2019 році до 327 у 2025-му. Це не лише свідчило про збільшення навантаження на суд, а й давало підстави для сумнівів противникам цього суду щодо того, чи повинен він узагалі існувати.

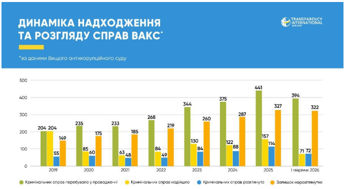

Transparency International Ukraine

ПІДТРИМАТИ ZN.UA
Підтримати незалежну журналістику!

ЧИТАЙТЕ НАС У СОЦМЕРЕЖАХ
Facebook 110K+ читачів
Instagram 15K+ читачів
X 100K+ читачів
Telegram 60K+ читачів

ДИВІТЬСЯ НАС НА YOUTUBE

ZN.UA - Дзеркало тижня
5760 підписалось

ЧИТАЙТЕ НАСТУПНЕ

Паспорти РФ і столичні ЖК: як оточення фігуранта справи "Карфаген" скуповувало житло в Україні

Кравченко, ймовірно, збирався контратакувати НАБУ та САП — ЗМІ

Чому УДО не пускало НАБУ до ОГП: генпрокурор Кравченко прокоментував обшуки у справі "Карфаген"

Однак напрацювання судової практики та робота над помилками змінювали тенденції. Вже 2025 року ВАКС розглянув рекордні 114 кримінальних справ, а в першому півріччі 2026-го показник розглянутих справ (72) уперше перевищив кількість нових, що надійшли до суду (71). Так багаторічне накопичення нерозглянутих проваджень нарешті зупинилося і навіть трохи скоротилося — з 327 до 322 справ.

Якщо ж говорити про вироки, то лише за перше півріччя 2026-го ВАКС ухвалив **65** вироків: **82** особи засуджено, а **8** виправдано. Якщо згадати, що 2025 року Антикорсуд загалом виніс 109 вироків, з поточної статистики ми знову бачимо тенденцію до помітного зростання результативності роботи суду. При цьому спеціальну конфіскацію суд застосовував до 10 осіб — у такий спосіб конфіскували майже 71,8 млн грн.

За сім років ВАКС ухвалив 431 вирок щодо 601 особи: 398 обвинувальних і 33 виправдувальних; 211 обвинувальних вироків ґрунтувалися на угодах. Серед засуджених — судді, прокурори, керівники держпідприємств, члени уряду, колишні та чинні народні депутати. Реальні строки отримали, зокрема, експголова ДФС Роман Насіров, експголова Верховного суду Всеволод Князєв, колишній суддя Микола Чаус, чинний нардеп Анатолій Гунько, екснардеп Руслан Сольвар, експосадовець Генпрокуратури Дмитро Сус та ексдиректор Інституту агроекології НААН Орест Фурдичко.

Окремий результат роботи ВАКС — цивільна конфіскація необґрунтованих активів: у 48 посадовців вилучили майна загальною вартістю майже 230 млн грн.

Законопроєкт НАЗК про розвантаження ВАКС отримав підтримку Кабміну

Наведені дані лише частково характеризують результати роботи Вищого антикорупційного суду. А якщо дивитися на ширшу картинку, то важливо знати, скільки обвинувальних вироків набрали законної сили, скількох засуджених реально позбавили волі та скільки серед них топпосадовців. Так само слід розрізняти призначені й фактично виконані штрафи, конфіскації та відшкодування завданої державі шкоди. Відповідний захід Дорожньої карти верховенства права мали б реалізувати до кінця 2026 року.

Добровільні платежі за угодами, зокрема внески на потреби ЗСУ, мають суспільну користь, але не є покаранням; їх також складно визначити як повернення втрачених державою ресурсів. Хоча це й показує, в який спосіб засобами кримінальної юстиції намагаються працювати над поповненням бюджету.

Звідки ж узялася така позитивна зміна? Можемо дати цьому кілька пояснень.

Передусім варто згадати, що **одноосібовий розгляд**, запроваджений законодавчо ще 2024 року, підтвердив свою ефективність на практиці: частка справ, які розглядають одноосібово, зросла з 22 до 29% від усього масиву проваджень на розгляді ВАКС.

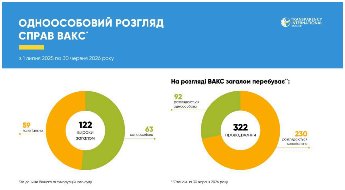

Transparency International Ukraine

Різниця у строках також промовиста, адже справи, які розглядають одноосібово, завершують у середньому за 11 місяців, тоді як колегіальний розгляд триває в середньому майже 3 роки 9 місяців. В окремих випадках одноосібовий розгляд виявився ще швидшим: справу щодо в.о. директора одного з державних підприємств Інституту НААН України Вікторії Полтавченко суд розглянув лише за 5 місяців. Навіть довші провадження у такому форматі залишаються в порівняно помірних межах, наприклад, розгляд справи щодо депутата Білгород-Дністровської районної ради Одеської області Анатолія Хмільківського тривав рівно один рік.

Додатковий чинник, який, імовірно, посилить цю динаміку надалі, — довгоочікуване **кадрове поповнення суду**. Дві судді, призначені за результатами другого конкурсу до ВАКС, уже головують у низці резонансних проваджень, що помітно розвантажило суд. А оскільки на сьогодні президент України призначив ще 17 переможців конкурсу на посади суддів ВАКС та Апеляційної палати, масштаб кадрового підсилення суду зросте ще більше. Водночас призначення ще п'яти суддів наразі підвішене.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

Народна депутатка втратила 5 квартир і позашляховик за рішенням ВАКС

Сестра Ірини Мудрої звільнилася з НКЦПФР після оприлюднення записів НАБУ

"Бодічка, алло": президент ФК "Харків" фігурує у справі "Карфаген" — як він відповів на плівки НАБУ

Кравченко підтвердив, що має стосунок до будинку у Козині: генпрокурор розкрив деталі

Справа «Карфаген»: прокурор ОГП Кропива координував обшуки у «не своїх» кол-центрах

ПОПУЛЯРНЕ

1. Сестра Ірини Мудрої звільнилася з НКЦПФР після оприлюднення записів НАБУ
2. Ніхто не є тим, ким здається: від родинної загадки Макконагі до світу реплікантів 2099 року
3. Анджеліна Джолі разом із сином відвідала боксерський клуб у Харкові
4. "Це тільки образ 24-річної дівчини": "Муза" Івахненко хотіла стати заступницею міністра освіти, її арештували
5. «Доктор монобільшості»: як дисертант Арахамія дослідив те, чого немає

ІНШІ СТАТТІ АВТОРА

Які антикорупційні кроки має зробити Україна 2025 року

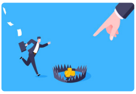

Україна в Індексі сприйняття корупції. Влада не виконала домашнє завдання

Окремо варто подивитися на структуру вироків за останні 12 місяців — із 1 липня 2025 року до 30 червня 2026-го. За цей період кількість вироків на підставі угод зросла до 72 проти 58 за попередні 12 місяців, хоча їхня частка від усіх обвинувальних вироків трохи знизилася — із 66 до 62%.

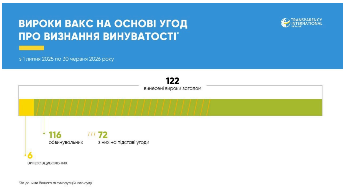

Transparency International Ukraine

При цьому вперше з'явилися випадки, коли засуджений за угодою все ж відбуває реальне, хоч і коротше покарання. Так, після укладення однієї з найгучніших угод за минулий рік згідно з вироком ексголова Верховного суду Всеволод Князєв однаково відбуватиме 4 роки позбавлення волі. Змінюється й підхід до прозорості. Так, у справі керівника Агентства місцевих доріг Полтавської області Олексія Басана суд закрив від публічного доступу лише частину відомостей, а не весь текст вироку, як це робили зазвичай. Це поки виняток, а не стандартна практика, але важливий сам факт, що такий підхід застосовують.

Водночас зростання кількості угод саме по собі ще не свідчить про їхню ефективність. У топкорупційних справах їхня цінність полягає не лише у швидшому вироку, а й у викривальних показаннях проти інших учасників та організаторів схем. Таку інформацію не завжди можна оприлюднювати одразу, щоб не зашкодити подальшому розслідуванню. Однак згодом слід оцінити, чи привели ці свідчення до нових вироків. Наразі політика Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) щодо укладення угод і критерії «суспільного інтересу» не завжди зрозумілі, а частину вироків закривають повністю. Тому САП і ВАКС повинні не лише застосовувати цей інструмент, а й переконливо пояснювати суспільству його мету та результати.

Кількісні дані пояснюють, чому суспільство ставиться до таких угод насторожено. Майже половина обвинувачених зобов'язалася переказати від 10 тис. до 20 млн грн на потреби ЗСУ, однак реальні, хоча й пом'якшені строки ув'язнення фігуранти отримали лише у трьох справах. Сторони також не домовлялися про великі штрафи як додаткове покарання. За даними опитування TI Ukraine, 60% українців вважають головним критерієм ефективної боротьби з корупцією реальне покарання — ув'язнення або конфіскацію майна.

Важливо розуміти природу окресленого тут прогресу. Це не про те, що ВАКС «навчився» ефективніше працювати в незмінних умовах, а радше свідчить, що інструменти, ухвалені законодавцем раніше, — часто недосконало прописані, з прогалинами й неоднозначностями, — нарешті почали давати вимірюваний результат на практиці.

«Корупційне болото Києва»: Європа втрачає терпіння через схеми в Україні

Наприклад, стосовно того-таки безперечно прогресивного одноособового розгляду й досі немає єдиного підходу до того, коли обвинувачений може вимагати, аби справу розглядала все ж колегія суддів. Та ще й необґрунтовані винятки щодо одноособового розгляду для окремих категорій посадовців (наприклад, у справах про недостовірне декларування нардепів) звужують потенціал цього механізму. Але навіть у такому недобудованому вигляді одноособовий розгляд працює і, як бачимо, дає відчутний ефект.

Чому тренд до зростання ефективності розгляду справ у ВАКС поки що нестійкий

Річ у тім, що саме зовнішні проблеми, розв'язання яких передусім залежить від парламенту, роками лишаються без реагування. А це означає, що досягнутий прогрес можна будь-якої миті втратити.

Наприклад, питання неефективного регулювання строків давності, яке ми послідовно фіксуємо ще з 2023 року, не просто залишилося незмінним, а лише загострилося. Тривалий розгляд топкорупційної справи сам по собі не перериває перебігу строку давності, тому провадження може завершитися не рішенням про винуватість, а звільненням особи через сплив установленого законом часу. Переривання строку означало б, що після визначеної законом події його відлік починається заново, а не продовжується з моменту, на якому він був зупинений. За останній рік кількість осіб, звільнених від відповідальності через сплив строків, зросла із 13 до 22, а від покарання — з однієї до дев'яти.

Левова частка таких закриттів припадає на статті 364 та 368 Кримінального кодексу України — ті, за якими, зокрема, кваліфікують топкорупцію. За цією

ДИВИСЬ

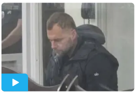
Кропива намагався "приховати" апартаменти у Glacier у Буковелі, тому переоформив їх на сім'ю водія — Bihus.Info

На Київщині постраждала людина, а в п'яти районах зафіксували руйнування: відео

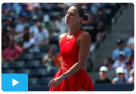
Українська тенісистка Костюк не зуміла пробитися до чвертьфіналу US Open-2026

підставою від відповідальності звільнили, зокрема, ексміністра аграрної політики Миколу Присяжнюка, якого підозрювали у забезпеченні незаконної перемоги приватних фірм у торгах Аграрного фонду на суму понад 521 млн грн, і одразу чотирьох фігурантів справи про корупцію в Одеському порту зі збитками понад 21 млн грн. Дізнатися про окремі проблеми, які призвели до спливу строків давності, та й загалом відстежити особливості розгляду подібних справ можна на нашій платформі «ВАКС вирішив».

Тиск на суд і спроби ревізії його інституційної спроможності — на кшталт того, що відбувалося довкола тимчасової слідчої комісії Власенка—Бужанського, — теж не додають стабільності. Ми вивчили звіт цієї комісії та дійшли висновку, що документ ґрунтується на вибірковому аналізі й містить чимало нелогічних і маніпулятивних висновків.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

Справи про корупцію в Україні: який найпоширеніший злочин та як за нього карають суди

Ефективність ВАКС не можна зводити лише до співвідношення витрат на його утримання та коштів, стягнутих до бюджету. Головне завдання суду — незалежне й справедливе правосуддя у справах про топкорупцію, а його суспільний результат вимірюється також невідворотністю покарання та довірою до судових рішень.

Водночас суспільство має право знати і фінансовий результат роботи ВАКС: скільки держава витрачає на його утримання та який обсяг конфіскацій, штрафів і відшкодувань не лише призначили, а й фактично виконали. Відсутність узагальнених даних не робить це питання маніпулятивним, а свідчить про потребу в окремому аналізі.

Показово й те, що сам голова ТСК Сергій Власенко публічно заявляв про тиск і політичні переслідування з боку НАБУ, САП та ВАКС ще до завершення роботи комісії, а це вже викликає сумніви в неупередженості підсумкових висновків. Подібні епізоди відволікають ресурси й увагу суду від профільної роботи.

Ще одна деталь, яку варто знову чітко проговорити: ВАКС — це орган правосуддя, а не частина слідчо-прокурорського тандему. А це означає, що завдання суду полягає не в тому, щоб показувати результат разом із НАБУ та САП, а передусім у неупередженій перевірці якості їхньої роботи. І саме тому, зокрема, суд має виправдовувати фігурантів там, де сторона обвинувачення не довела своєї позиції.

Водночас нагадаю, що НАБУ і САП — лише одна зі сторін процесу поряд з адвокатами та обвинуваченими. І те, що детективи й прокурори проводять дедалі резонансніші розслідування щодо топпосадовців, підвищує ставки для суду, але не робить ВАКС «продовженням» слідства. Навпаки, резонансність цих розслідувань підкреслює, наскільки критично важливою є інституційна незалежність Антикорсуду.

І хоча більшість резонансних проваджень, як-от справи «Мідаса» та «Династії», ще перебувають на стадії розслідування, ВАКС на етапі обрання запобіжних заходів для їхніх фігурантів уже показав свою послідовність і неупередженість. Натомість справа за обвинуваченням Юлії Тимошенко досить швидко з етапу досудового розслідування перейшла на судовий розгляд. Під час підготовки до її розгляду захист використав аргумент про те, що жоден суддя не може бути неупередженим до політикині з огляду на її сталу риторику. Наразі ж там триває підготовче засідання.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

Проблема відсутності системи показників для оцінки якості судових рішень в Україні потребує особливої уваги

Що потрібно, аби натяк на позитивні зміни перетворився на тенденцію

Без законодавчих змін позитивна динаміка залишиться крихкою. Вона може непередбачувано коливатися від справи до справи, від періоду до періоду залежно від того, які саме провадження дійшли до фіналу цього року.

Щоб закріпити тренд, парламенту потрібно:

- ухвалити зміни до статті 49 Кримінального кодексу України, які реально переривають, а не лише зупиняють перебіг строків давності у топкорупційних справах;
- надати суду дієві інструменти проти зловживання процесуальними правами, зокрема повноваження накладати грошові стягнення на адвокатів;
- скасувати автоматичне закриття справ через формальний сплив строків досудового розслідування;
- усунути неоднозначність у визначенні моменту переходу до колегіального розгляду та прибрати невиправдані винятки з одноособового розгляду.

Роками ми бачили, як народні обранці не ухвалювали цих змін, попри те, що про них неодноразово говорили на різних рівнях. Можливо, причиною для цього було те, що дедалі більше самих нардепів ставали фігурантами корупційних справ. Можливо, причини в стагнації роботи самої Верховної Ради на восьмому році цього скликання. Але ці та інші аргументи вже не можуть залишатися виправданнями для того, щоб не впроваджувати необхідних змін.

Натомість з'явилися нові виклики, пов'язані не лише з розміром застав у топкорупційних справах, а й із **походженням коштів, які за підозрюваних вносять треті особи та компанії**. Показовий приклад — застава за ексміністра Германа Галущенка, яку суд зменшив із 200 до 150 млн грн. За версією слідства, ці кошти збирали та легалізували через десятки підприємств і понад сотню фінансових операцій, після чого чотири компанії перерахували їх на спеціальний рахунок ВАКС. Серед осіб, яких слідство підозрює в організації цієї схеми, — колишня заступниця керівника офісу президента Ірина Мудра. Водночас самій Мудрій суд визначив заставу у 20 млн грн.

Ці випадки порушують ширше запитання: хто і на якому етапі має перевіряти законність походження застави та чи повинен суд реагувати, якщо гроші надходять від компаній із сумнівною фінансовою історією? Те саме стосується компенсацій, відшкодувань і платежів на користь ЗСУ в межах угод: чи перевіряють походження цих коштів і самих платників? Відповідні законодавчі ініціативи вже зареєстровано у Верховній Раді, однак їхній розгляд залишається підвішеним. Докладніше про можливі механізми такої перевірки та особливості укладення угод у топкорупційних справах ми розповімо в окремих матеріалах.

П'ять причин дисфункції українського правосуддя

Від того, наскільки прозорими та обґрунтованими будуть рішення про застави, залежить довіра до запобіжних заходів у топкорупційних справах. Натомість ефективність угод слід оцінювати за іншими критеріями: справедливістю покарання, користю викривальних показань, поверненням державі втрачених ресурсів і зрозумілим для суспільства результатом.

Після виходу з канікул парламентарії не розглянули жодної антикорупційної ініціативи. З порядку денного видалили навіть розгляд проєкту Антикорупційної стратегії на 2026–2030 роки, а від вчасного ухвалення цього документа — до кінця вересня — залежить не лише комплексна боротьба з корупцією, а й фінансова підтримка України в межах Ukraine Facility Plan. Це важливо і для ВАКС: без цілісної державної антикорупційної політики необхідні суду законодавчі зміни й надалі ухвалюватимуться ситуативно або відкладатимуться.

Поки парламент відкладає необхідні рішення, досягнутий Вищим антикорупційним судом прогрес залишатиметься крихким.

RELATED VIDEO

Опитування

Що найбільше загрожує закріпленню позитивної динаміки ВАКС?

☐ Прогалини в законодавстві
☐ Сплив строків давності
☐ Надмірне навантаження і нестача суддів
☐ Політичний тиск на антикорупційні інституції
☐ Інше (напишіть у коментарі)

ПРОГОЛОСУВАТИ

Проголосували 13 людей

Поділитися

Додати ZN.UA як бажане джерело в Google

Всі статті Андрія Боровика →

Помітили помилку?

Будь ласка, виділіть її мишкою та натисніть Ctrl+Enter або Надіслати помилку

Додати коментар

Всього коментарів: 1

Напишіть коментар

Залишилось символів: 2000

Авторизуйтесь, щоб мати можливість коментувати матеріали

ВІДПРАВИТИ

Антон Рогач 8 Вересня, 13:40

Політичний тиск на антикорупційні інституції-73%.(результат опитування) Це оцінка українського Політбюро,яке в одних руках, так само, як і корупційна "каса"

0 0 Відповісти Цитувати Поскаржитись

Залишайтесь в курсі останніх подій!

Підписуйтесь на наш канал у Telegram

Стежити у Телеграмі

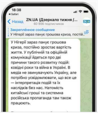

У Нігерії зараз панує грошова криза, постій...

У Нігерії зараз панує грошова криза, постійно зростає вартість життя. У публічній та офіційній комунікації йдеться про дві причини такого розвитку подій: ковідні роки та війна в Україні. В медіа не звинувачують Україну, але потрібно усвідомлювати, що все це — інтерпретація подій та їх наслідків без нас. Натомість китайські гроші та системна російська пропаганда там також працюють.

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

Командир ЗСУ вказав, що зупинить війну в Україні

Застрелився екснардеп від «Партії регіонів»

"Я не можу постійно..." Магучіх обурилася діями українців

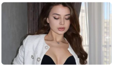

Справа Карфаген: у чому явилася на суд "Муза" Івахненко. Фото

Гучна заява посланців Трампа після Києва здивувала усіх

Від студентки до елітного життя: що розкопали про «Музу»

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ

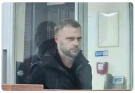

Паспорти РФ і столичні ЖК: як оточення фігуранта справи "Карфаген" скуповувало житло в Україні

Кравченко, ймовірно, збирався контратакувати НАБУ та САП – ЗМІ

Чому УДО не пускало НАБУ до ОГП: генпрокурор Кравченко прокоментував обшуки у справі "Карфаген"

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ З ЦІННИХ ПАПЕРІВ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ
NATIONAL SECURITIES AND STOCK MARKET COMMISSION

Сестра Ірини Мудрої звільнилася з НКЦПФР після оприлюднення записів НАБУ

ZN,UA ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ
не підводимо з 1994 року

ВИДАННЯ

Архіви
Редакція
Реклама
Редакційна політика
Карта

КОНТАКТИ

01010 Київ, вул. Князів Острозьких, 19/1

Телефон рекламного відділу:
+380 44 280-09-83

Електронна пошта редакції:
zn94@ukr.net

Електронна пошта служби новин:
editor@zn.ua

СОЦ МЕРЕЖІ

ПІДТРИМАТИ ZN.UA
Підтримати незалежну журналістику!

АРХІВ

Внутрішня політика
Міжнародна політика
Макрорівень
Енергоринок
Приватизація
Економіка регіонів
Соціальний захист
Зарубіжна економіка
Конфлікт інтересів
Економічна безпека
Персоналії
Наука
Технології
Довкілля
Церква
Культура
Соціум
Історія
Сімейне коло
Туризм
Власність

Використання матеріалів «ZN.UA» дозволяється за умови посилання на «ZN.UA».

Для інтернет-видань обов'язкове пряме, відкрите для пошукових систем гіперпосилання в першому абзаці на конкретний матеріал.

Будь-яке копіювання, передрук або відтворення фотографічних та відео матеріалів, які містять посилання на Getty Images, суворо забороняється.

Матеріали у блоці "Новини компаній" публікуються на правах реклами.

© 1994–2026 «ДЗЕРКАЛО ТИЖНЯ. УКРАЇНА».УСІ ПРАВА ЗАХИЩЕНІ.

ПОЛІТИКА КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ ВЕБ-САЙТУ ZN.UA